

В. П. Козирева,
кандидат юридичних наук, доцент

А. П. Гаврилішин,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ЗАЛІКУ ОДНОРІДНИХ ВИМОГ ПРИ БАНКРУТСТВІ БАНКУ

У статті розглядаються проблеми зарахування зустрічних однорідних вимог між суб'єктами господарювання та установами банку як спрощення процедури припинення зобов'язань, наводяться умови для припинення зобов'язань заліком. Крім того, виділяються обмеження щодо здійснення майнових операцій банком при його банкрутстві.

Ключові слова: зарахування зустрічних однорідних вимог, господарські суди, правочин, тимчасова адміністрація.

В. П. Козирева, А. П. Гаврилішин

Проблемы зачета однородных требований, при банкротстве банка

В статье рассматриваются проблемы зачисления встречных однородных требований между субъектами хозяйственной деятельности и учреждениями банка как упрощение процедуры прекращения обязательств, наводятся условия для прекращения обязательств зачетом. Кроме того выделяются ограничения относительно осуществления имущественных операций банком при его банкротстве.

Ключевые слова: зачисление встречных однородных требований, хозяйственные суды, соглашение, временная администрация.

V. Kozryieva, A. Havrylishyn

Problems of similar counter claims mutual offset in case of bank failure

The article deals with problems of similar counter claims mutual offset between subjects of entrepreneurship and bank institutions to simplify the procedure of termination of obligations. Conditions to terminate obligation with help of offsetting have been investigated. Also, restrictions on property transactions by a bank in case of its bankruptcy have been highlighted.

Key words: mutual offset of similar counter claims, commercial courts, a transaction, a temporary administration.

Постановка проблеми та її актуальність. У правовій практиці часто доводиться стикатися із певними доводами та стереотипами, які визначають рівень впливу права на суспільний розвиток, на формування позитивної правосвідомості громадян чи спотворюють соціальну цінність права, доводять людську свідомість до правового нігілізму. На одному із них – заліку взаємних однорідних вимог, слід зупинитися окремо, оскільки, як стверджує судова практика, існує проблема в питаннях розуміння і застосування інституту заліку вимог

у правовідносинах банків у зв'язку з їх банкрутством, перешкодою для нормального існування якого є догматизація цих правовідносин.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми зарахування зустрічних однорідних вимог розглядалися рядом науковців, такими як П. Пригуза, В. С. Стельмах, С. В. Сарбаш. Проте правові положення зарахування зустрічних однорідних вимог при банкрутстві банків не досліджувалися в науковій літературі.

Метою статті є дослідження правових проблем, які складаються при зарахуванні зустрічних однорідних вимог між суб'єктами господарювання та банками.

Виклад основного матеріалу. Зарахування зустрічних однорідних вимог покликане спростити деякі аспекти припинення зобов'язання, адже дозволяє припинити одразу два з них. Це поширений і зручний інститут. Але нараховується чимало судових позовів про застосування заходів, передбачених законом, для захисту прав у зв'язку з отриманням заяви про зарахування зустрічних однорідних вимог. Це свідчить про те, що із практичним застосуванням цього інституту пов'язано багато питань.

Заліком визнається угода, за якою із двох зустрічних однорідних вимог за предметом зобов'язання одне – менше по сумі – погашається цілком, а інше – більше по сумі – припиняється в частині, рівній меншій вимозі. Якщо обидва зобов'язання по сумі рівні, то вони цілком погашаються заліком.

Для припинення зобов'язань заліком необхідна наявність декількох умов.

По-перше, залік можливий за умови, що зобов'язання є зустрічним. Тобто для заліку є необхідною і достатньою наявність двох зобов'язань. При цьому, особа, яка виступає кредитором по першому зобов'язанню, повинна бути боржником по іншому і, навпаки, боржник по першому зобов'язанню повинен бути кредитором по іншому з них.

По-друге, вимоги, що підлягають заліку, повинні бути однорідними, у даному випадку – грошовими.

По-третє, залік можливий тільки за умови, що термін виконання зобов'язання настав або строк виконання не встановлений чи визначений моментом пред'явлення вимоги.

Але, у той же час, інша сторона має право заперечити заявлену вимогу про залік у зв'язку, наприклад, з недійсністю вимоги або відсутністю передбачених законом умов для заліку згідно ст. 602 Цивільного кодексу України (далі ЦК України).

Заява про залік є способом приведення (включення) у дію самої процедури заліку, який

має бути здійснений взаємно і добровільно сумлінними учасниками господарських відносин шляхом здійснення відповідних «проводок» по рахунках бухгалтерського обліку, зафіксувавши, таким чином, факт безготівкового розрахунку зі своїм контрагентом.

Списання заборгованості є односторонньою дією, спрямованою на припинення права вимагати сплати суми заборгованості, а отже, підпадає під визначення правочину, передбаченого ст. 202 ЦК України.

На думку авторів термін «правочин» введено в українське законодавство на зміну терміну «угода», який співпадав за сенсом із терміном «договір» і не в повній мірі відображав особливість співвідношення угоди та договору як загального та спеціального. Всякий договір є правочином, але не всякий правочин – договір [1, с. 222].

При прийнятті рішення господарські суди виходили з того, що списання кредиторської заборгованості відповідача перед позивачем не є правочином у розумінні вимог цивільного та господарського законодавства. При цьому вказані рішення мотивовані посиланням на ст. ст. 202, 204 ЦК України.

Відповідно до ч. 1, ч. 2 ст. 202 ЦК України правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Проте в ч. 1. ст. 202 ЦК України законодавець визначаючи поняття «правочин» використовує поняття «дії особи...». Вважаємо, що поняття «дії» слід тлумачити поширювально, тобто, пасивна поведінка (бездіяльність) особи також має охоплюватися даним поняттям, оскільки в ряді випадків, бездіяльність може бути підставою виникнення, зміни, припинення цивільних права та обов'язків.

Крім того, Міністерство юстиції України у Роз'ясненнях щодо форми правочинів від 19.04.2011 р. вказує на такі ознаки правочину: 1) правочин є юридичним фактом, оскільки внаслідок його вчинення виникають, змінюються або припиняються цивільні права та обов'язки; 2) правочин – це вольова дія суб'єктів цивільного права, що характеризує

внутрішнє суб'єктивне бажання особи, і за цією ознакою правочин відрізняють від юридичних вчинків, правові наслідки яких наступають в силу закону незалежно від волі його суб'єктів; 3) правочин породжує правовий наслідок; 4) правочин – це завжди дії незалежних та рівноправних суб'єктів цивільного права; 5) правочин завжди має бути правомірною дією, не може суперечити закону, інакше він не буде дійсним, законодавцем встановлено презумпцію правомірності правочину, якщо його недійсність прямо не встановлено законом або якщо він не визнаний недійсним у судовому порядку.

Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори).

Згідно з ч. 3 ст. 202 ЦК України одностороннім правочином є дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами. Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила. Односторонній правочин може створювати обов'язки для інших осіб лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами. Проте Н. С. Кузнецова, О. В. Дзера зазначають, що незважаючи на односторонній характер дій особи, вони можуть породжувати певні правові наслідки для цієї особи, так і для інших осіб [2, с. 302].

Особливу увагу заслуговує припис абз. 2 ч. 3 ст. 202 ЦК України, що передбачає можливість створення обов'язків одностороннім правочином лише для особи, яка його вчинила. Оскільки, односторонній правочин вчиняється лише однією стороною правовідношення (є відображенням саме її волі), створювати обов'язки для іншої сторони правовідношення такий правочин не може, оскільки, в іншому випадку була б порушена юридична рівність учасників цивільних правовідносин.

Неоднозначним є припис абз. 3 ч. 3 ст. 202 ЦК України, що передбачає можливість створення одностороннім правочином обов'язків для інших осіб у випадках, встановлених законом або за домовленістю з цими особами.

Тому до правовідносин, які виникли з односторонніх правочинів, застосовуються загальні положення про зобов'язання та про договори, якщо це не суперечить актам цивільного законодавства, або суті одностороннього правочину.

Таким чином, правочином є вольова дія особи, що спрямована на досягнення певного правового результату: встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Такі права й обов'язки реалізуються в межах цивільного правовідношення та є відповідно його складовими елементами. При цьому правочинам, на відміну від деяких інших підстав виникнення цивільних прав та обов'язків (наприклад, юридичних та фактичних вчинків, заподіяння шкоди), притаманне правомірне вольове вчинення особою, яка має належний статус суб'єкта цивільного права, юридичних дій, спрямованих на свідоме створення конкретного цивільного правового результату.

Крім того ст. 204 ЦК України визначає презумпцію правомірності правочину. Правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом, або якщо він не визнаний судом недійсним.

Правильно було встановлено господарськими судами про зарахування зустрічних однорідних вимог, вважаючи припиненими зобов'язання сторін за укладеним договором (Постанова Вищого господарського суду України від 18.12.2014 р.) [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 601 ЦК України зобов'язання припиняються зарахуванням зустрічних однорідних вимог, строк виконання яких настав, а також вимог, строк виконання яких не встановлений або визнаний моментом пред'явлення вимог. Частиною 2 ст. 601 ЦК України встановлено, що зарахування зустрічних вимог може здійснюватися за заявою однієї зі сторін, але слід враховувати ч. 4-1 ст. 602 ЦК України – не допускається зарахування зустрічних вимог за зобов'язаннями, стороною яких є неплатоспроможний банк, крім випадків встановлених законом.

Статтею 202 ГК України одним із способів припинення господарських зобов'язань є зарахування зустрічних однорідних вимог. Саме волевиявлення однієї зі сторін слугує підставою припинення зобов'язання у випадках зарахування зустрічної однорідної вимоги.

Стаття 203 ГК України зазначає, вимоги, що пред'являються для зарахування повинні бути однорідними, тобто мати однорідний предмет, найчастіше гроші.

Як зазначають науковці, зустрічною однорідною вимогою, що зараховується, може бути лише та, строк якої настав, або строк якої не зазначений чи визначений моментом витребування. Зарахування здійснюється за заявою будь-якої зі сторін зобов'язання; друга сторона у разі незгоди зарахування може його оскаржити у судовому порядку [4, с. 332].

У банківській практиці зарахування безготівкових розрахунків здійснюється на підставі Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджені постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. У Главі 9 цієї інструкції передбачено, до розрахунків, що здійснюються як залік взаємної заборгованості платників, належать розрахунки, за якими взаємні зобов'язання боржників і кредиторів погашаються в рівнозначних сумах, і лише за їх різницю здійснюється платіж на загальних підставах [5].

Ці розрахунки можуть здійснюватися шляхом зарахування зобов'язань між двома платниками або групою платників усіх форм власності однієї або різних галузей господарств. Підприємства, що мають господарські зв'язки за поставками товарів (виконаними роботами, наданими послугами), можуть здійснювати розрахунки періодично за сальдо зустрічних вимог.

Відповідно до глави 3 Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті, затверджені постановою Правління Національного банку України від 16.08.2006 р., встановлено, що під час тимчасової адміністрації в банку-кореспонденті підлягають виконанню платіжні вимоги на примусове списання коштів банку-

кореспондента з його кореспондентського рахунку, що пов'язані із забезпеченням:

– виплати коштів за вкладами вкладників за договорами, строк яких закінчився, та за договорами банківського рахунку вкладників у межах суми відшкодування, що гарантується Фондом гарантування вкладів фізичних осіб;

– витрат, пов'язаних із забезпеченням операційної діяльності банку - кореспондента;

– виплати заробітної плати, авторської винагороди, відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю працівників банку-кореспондента [6].

У разі відкликання банківської ліцензії ліквідатор протягом десяти робочих днів зобов'язаний ужити всіх заходів щодо перерахування коштів банку з його власних кореспондентських рахунків на накопичувальний рахунок ліквідатора, закрити прямі кореспондентські рахунки, заблокувати всі засоби зв'язку з банками-кореспондентами з метою запобігання незаконному відпливу коштів у національній та іноземній валюті.

Під час здійснення списання грошових коштів з кореспондентських рахунків банки не враховують положень ст. 76 Закону України «Про банки і банківську діяльність», Правлінням Національного банку України прийнято рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможних (Постанова Вищого господарського суду України від 26.03.2015 р.) [7].

Частиною 2 ст. 76 Закону України «Про банки і банківську діяльність» передбачено, що Національний банк України не пізніше дня, наступного за днем прийняття рішення про віднесення конкретного банку до категорії неплатоспроможних, повідомляє про це рішення Фонд гарантування вкладів фізичних осіб для вжиття ним заходів, передбачених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Частиною першою ст. 34 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» передбачено, що Фонд гарантування вкладів фізичних осіб розпочинає процедуру виведення неплатоспроможного банку з ринку та здійснення тимчасової адміністрації в банку

на наступний робочий день після офіційного отримання рішення Національного банку України про віднесення банку до категорії неплатоспроможних.

Виконавчою дирекцією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб приймається рішення про запровадження тимчасової адміністрації, строком на 3 місяці та призначення уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на тимчасову адміністрацію.

Відповідно до ч. 5 ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» під час тимчасової адміністрації не здійснюється: 1) задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку; 2) примусове стягнення коштів та майна банку, звернення стягнення на майно банку, накладення арешту на кошти та майно банку; 3) нарахування неустойки (штрафів, пені), інших фінансових (економічних) санкцій за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), а також зобов'язань перед кредиторами, у тому числі не застосовується індекс інфляції за весь час прострочення виконання грошових зобов'язань банку; 4) зарахування зустрічних однорідних вимог, якщо це може призвести до порушення порядку погашення вимог кредиторів, встановленого цим Законом; 5) нарахування відсотків за зобов'язаннями банку перед кредиторами.

Тлумачення терміну «кредитор банку» застосовується згідно зі ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність», а саме, кредитор банку - юридична або фізична особа, яка має документально підтвержені вимоги до боржника щодо його майнових зобов'язань.

Згідно з положеннями статей 17 та 77 Закону «Про банки і банківську діяльність», юридична особа набуває статусу банку і право на здійснення банківської діяльності виключно за умови отримання банківської ліцензії та втрачає статус банку після відкликання банківської ліцензії.

Тому під час дії тимчасової адміністрації в банку дія Закону «Про банки і банківську діяльність» розповсюджується на банк з

врахуванням обмежень, встановлених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», про що зазначено в пункті 8 Перехідних положень Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Таким чином, під час тимчасової адміністрації юридична особа не втрачає статус банку, але її повноваження щодо здійснення банківських операцій є обмеженими відповідно до приписів пунктів Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Пунктом 4 ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» встановлено, що початок тимчасової адміністрації не є підставою для припинення, розірвання або невиконання договорів про надання послуг (виконання робіт), які забезпечують господарську діяльність банку, зокрема договорів про оренду нерухомого майна, надання комунальних послуг, послуг зв'язку, охорони. У разі припинення, розірвання або порушення умов таких договорів з боку контрагентів банку Фонд має право вимагати відшкодування збитків у порядку, встановленому законодавством України.

Крім того, згідно з підпунктом 5 частини 1 ст. 602 ЦК України не допускається зарахування зустрічних вимог у випадках, встановлених законом.

Висновки. Списання грошових коштів з кореспондентських рахунків здійснене всупереч підпункту 1 пункту 4 частини п'ятої ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», оскільки фактично є задоволенням вимог кредитора під час дії тимчасової адміністрації, а також є зарахуванням зустрічних однорідних вимог, яке призводить до порушення черговості задоволення вимог кредиторів, встановленої ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», згідно якої задоволення вимог кредитора (банку) могло б бути здійснене у сьому чергу та тільки після запровадження процедури ліквідації неплатоспроможного банку.

Відповідно до пп. 4. п. 5 ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» під час тимчасової адміністрації

не здійснюється зарахування зустрічних вимог, якщо це зможе призвести до порушення порядку погашення вимог кредиторів, встановленого цим Законом. Тому погашення заборгованості за кредитними договорами позичальники та/або поручителі можуть здійснювати виключно шляхом внесення коштів через касу банку або направлення коштів на погашення з рахунків, що відкриті в інших банках.

Відповідно до п. 7.1.2 ст. 7 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» поточний рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання коштів і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Відповідно до ч. 1 та 3 ст. 1066 Цивільного кодексу України за договором банківського рахунка банк зобов'язується приймати і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунка), грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунка та проведення інших операцій за рахунком. Банк не має права визначати та контролювати напрями використання грошових коштів клієнта та встановлювати інші, не передбачені договором або законом, обмеження його права розпоряджатися грошовими коштами на власний розсуд.

Статтею 1074 ЦК України (в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) встановлено, що обмеження прав клієнта щодо розпорядження грошовими коштами, що знаходяться на його рахунку, не допускається, крім випадків обмеження права розпорядження рахунком за рішенням суду або в інших випадках, встановлених законом, а також у разі зупинення фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, передбачених законом.

Відповідно до ст. 1089 ЦК України за платіжним дорученням банк зобов'язується за дорученням платника за рахунок грошових

коштів, що розміщені на його рахунку у цьому банку, переказати певну грошову суму на рахунок визначеної платником особи (одержувача) у цьому чи в іншому банку у строк, встановлений законом або банківськими правилами, якщо інший строк не передбачений договором або звичаями ділового обороту.

Пунктом 16 ст. 2 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» встановлено, що тимчасова адміністрація – процедура виведення банку з ринку, що запроваджується Фондом стосовно неплатоспроможного банку в порядку, встановленому цим Законом, а відповідно до п. 6 ст. 2 цього Закону. Ліквідація банку – це процедура припинення банку як юридичної особи відповідно до законодавства.

Процедура щодо виведення неплатоспроможного банку з ринку та питання запровадження і здійснення тимчасової адміністрації регулюються спеціальними нормами Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», який є спеціальним відносно інших законодавчих актів України у цих правовідносинах.

Відповідно до ч. 5 ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» під час тимчасової адміністрації не здійснюється задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку, зокрема щодо майнових зобов'язань, які здійснюються виключно у межах процедури ліквідації банку.

Залишаючи в силі рішення судів попередніх інстанцій, Вищий господарський суд України погодився з їх висновками про те, що вимоги позивача до відповідача не є майновими вимогами, а позивач, відповідно, не є кредитором відповідача, на якого поширюються обмеження, встановлені Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [8].

На нашу думку, системний аналіз положень ЦК України, Законів України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» і «Про банки і банківську діяльність» свідчить про те, що між сторонами склалися зобов'язальні правовідносини на підставі договору банківського рахунка, які носять майново-

грошовий характер, а відтак, у даному випадку позивач виступає кредитором за майновою вимогою з розпорядження належними йому коштами.

Оскільки позивач звернувся до відповідача з вимогою здійснити переказ грошових коштів за договором банківського рахунку у період запровадження у банку тимчасової адміністрації, то виконання зазначеної операції банком обмежувалося положеннями п. 1 ч. 5 ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Література

1. *Науково-практичний* коментар Цивільного кодексу України. Ч. 1 / за заг. ред. В. В. Богатиря. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 512 с.

2. *Науково-практичний* коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т. 1. – 832 с.

3. *Постанова* Вищого господарського суду України від 18.12.2014. – Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

4. *Господарський* кодекс України. Науково-практичний коментар / Д. Л. Тупчієнко, С. В. Мостовенко, С. Г. Деледивка. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 672 с.

5. *Інструкція* про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: затверджена Постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.

6. *Інструкція* про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті: затверджена Постановою Правління Національного банку України від 16.08.2006 № 320 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06>.

7. *Постанова* Вищого господарського суду України від 26.03.2015. – Єдиний державний

реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

8. *Постанова* Вищого господарського суду України від 23.07.2013. – Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

References

1. *Naukovo-praktichnij* komentar Civil'nogo kodeksu Ukraini. Ch. 1 / za zag. red. V. V. Bogatirja. – K.: Centr uchbovoi literaturi, 2013. – 512 s.

2. *Naukovo-praktichnij* komentar Civil'nogo kodeksu Ukraini: u 2 t. / za red. O. V. Dzeri (ker. avt. kol.), N. S. Kuznecovoi, V. V. Lucja. – K.: Jurinkom Inter, 2005. – T. 1. – 832 s.

3. *Postanova* Vishhogo gospodars'kogo sudu Ukraini vid 18.12.2014. – Edinij derzhavnij reestr sudovih rishen' [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

4. *Gospodars'kij* kodeks Ukraini. Naukovo-praktichnij komentar / D. L. Tupchienko, S. V. Mostovenko, S. G. Deledivka. – K.: Centr uchbovoi literaturi, 2013. – 672 s.

5. *Instrukcija* pro bezgotivkovi rozrahunki v Ukraini v nacional'nij valjuti: zatverdzhena Postanovoju Pravlinnja Nacional'nogo banku Ukraini vid 21.01.2004 № 22 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.

6. *Instrukcija* pro mizhbankivs'kij perekaz koshtiv v Ukraini v nacional'nij valjuti: zatverdzhena Postanovoju Pravlinnja Nacional'nogo banku Ukraini vid 16.08.2006 № 320 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06>.

7. *Postanova* Vishhogo gospodars'kogo sudu Ukraini vid 26.03.2015. – Edinij derzhavnij reestr sudovih rishen' [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

8. *Postanova* Vishhogo gospodars'kogo sudu Ukraini vid 23.07.2013. – Edinij derzhavnij reestr sudovih rishen' [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.